

Die andere rups met irriterende brandharen

De bastaardsatijnrups

In sommige jaren veroorzaken de brandharen van de bastaardsatijnrups veel overlast in kustgebieden, waar de rups op duindoorn leeft. Bij kaalvraat ontstaat er voedselgebrek en gaan de rupsen dwalen. Zo kunnen ze letterlijk op je badlaken belanden.

Tekst Leen Moraal, Wageningen UR
Beeld A. van Frankenhuyzen,
Shutterstock

In de jaren zeventig van de vorige eeuw waren er in Noord-Brabant grootschalige problemen met de bastaardsatijnrups (*Euproctis chrysorrhoea*) in eikenlanen. De overlast in wegbeplantingen was inderijd zo groot, dat insecticidebespuitingen met vliegtuigen werden uitgevoerd. Ten gevolge van klimaatverandering treedt de laatste decennia overlast vooral op in de kuststreken in duindoorn en in jonge beplantingen in woonwijken.

De rupsen hebben, net als de eikenprocessierups, irriterende haren. Duindoorn, maar ook iep, meidoorn, sleedoorn, eik en fruitbomen zijn de belangrijkste voedselplanten. Windsurfers zoeken met hun zware planken vaak een korte weg van auto naar strand via paadjes tussen de duindoorns door. Dan kan er ongewild huidcontact met de rupsen optreden. Op die plaatsen worden duindoorns soms preventief verwijderd of worden waarschuwingborden geplaatst.

Kenmerken

De vlinder is satijnwit van kleur en heeft een vleugelspanwijdte van 30-35 mm. Aan het achterlijf zit een toefje goudbruine haren. De vlinder vliegt in juli-augustus en legt de eitjes in platte hoopjes op twijgen en stammen. De eitjes worden bedekt met de goudbruine haren van het achterlijf. Na ongeveer drie weken verschijnen de jonge rupsen. Ze skeletteren het blad en maken een gemeenschappelijk, taai en perkamentachtig nest aan de twijgen waarin ze tot april overwinteren. Deze zogenoemde winternesten bevinden zich vaak aan het uiteinde van de takken, zodat ze veel zon vangen. In april-juni voeden de rupsen zich met het blad en kan er kaalvraat optreden. In deze periode krijgen de tot 35 mm lange rupsen hun brandharen. Ze hebben een donker lichaam met lange geelbruine haren, aan weerszijden een rij witte borsteltjes en twee rode wratjes op de rug. In juni zijn de rupsen volgroeid

en verpoppen ze tussen de twijgen of in de bodem. In sommige jaren ontstaat er een echte plaag. In 2010 waren er in het Scheveningse duingebied zoveel rupsen, dat de duindoorn helemaal was ontbladerd. Door honger gedreven gingen de rupsen op zoek naar alternatieve voedselbronnen waarbij ze honderden meters aflegden. Zo kwamen ze op het strand. Mensen die rupsen van hun handdoek verwijderden, kregen meteen bulten aan hun handen. Er hoeft overigens niet altijd direct contact te zijn om klachten te krijgen, want waar rupsen over het zand kruipen, laten ze onzichtbare irriterende haartjes achter.

De overlast duurt niet de hele zomer, de oudere rupsen zijn actief van april tot juni en krijgen eind mei hun brandharen. Om overlast te voorkomen kan men in voor- of najaar de winternesten met rupsen wegnippen. Dat gebeurt soms door vrijwilligers in samenwerking met een natuurorganisatie. <